

“Hem de canviar la mirada i preguntar-nos si menys és més”

Sergi Nuss, al claustre de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona, on fa de professor de geografia MANEL LLADÓ.

Quin és el diagnòstic general que la federació [<http://soscostabrava.cat/>] fa sobre l'amenaça urbanística a la Costa Brava? Des que es va començar a produir una certa recuperació econòmica, l'any 2018 van començar a proliferar les grues a la Costa Brava, i això no s'ha aturat. Gràcies al pla director urbanístic de revisió de sòls no sostenibles del litoral gironí (PDU), que nosaltres vam reclamar, s'ha aconseguit parar el cop, perquè s'han desclassificat més de 1.200 hectàrees del territori i s'ha evitat la construcció de 15.000 habitatges. Però, a la vegada, continua havent-hi moltíssimes grues i moltíssims projectes

urbanístics en marxa, i sembla que és una dinàmica de mercat que no té aturador perquè hi ha una demanda internacional. Ara es construeixen complexos residencials o xalets de molt alt nivell en llocs de gran exposició paisatgística o enorme impacte visual que tenen un valor econòmic molt elevat i que, per tant, estan dirigits a una clientela que es pot permetre el luxe de tenir una segona residència a milers de quilòmetres de casa seva, pagar una morterada de diners i venir uns quants dies a l'any. Els planejaments urbanístics encara tenen un potencial de l'ordre d'uns 30.000 habitatges més. Molts d'aquests habitatges serien en parcel·les que ja estan dintre d'urbanitzacions construïdes i, per tant, és molt més difícil fer-hi front. L'amenaça més gran de la Costa Brava és la sensació que volem tornar al mateix de sempre. Més i més massificació turística i explotació del territori. Com si no hi hagués sostre. I a la Costa Brava ja no hi cap més gent, ni més segones residències, ni més cotxes, ni més barques, ni més tovalloles a les platges, ni més guinguetes... La capacitat de càrrega fa temps que està superada. La pandèmia ha canviat alguna cosa? La pandèmia ho ha fet més que evident, tot i la menor arribada de turisme internacional. Hem viscut com la massificació, més enllà de les mesures de prevenció de la Covid-19, està degradant la qualitat de la Costa Brava en termes d'experiència per als usuaris a causa d'una excessiva afluença. Amb la Covid-19 i la crisi climàtica hauríem d'entendre que d'un dia per l'altre tot pot quedar en qüestió. Les regles del joc ja no són les que eren. Ara toca preocupar-se de tenir pobles amb vitalitat i atractiu tot l'any, un litoral adaptat a les inclemències i impactes del canvi climàtic, i mesures de resiliència urbana. Majors fluxos turístics no ens aportaran més benestar, ni ens permetran avançar en aquesta direcció. Necessitem fluxos més distribuïts al llarg de l'any, d'un turisme que se submergeixi en els valors del territori. La sensació és que es repeteixen els mateixos errors? Només sabem desenvolupar l'economia en funció de la quantitat de gent que ve, de les cases que es fan o de les barques que es lloguen. És un model basat en la massificació. I la nostra reflexió després de la crisi urbanística del 2008 i de la crisi del coronavirus és que hem de canviar la mirada i dir que és hora de preguntar-nos si menys és més, si hem d'aprendre que menys turistes és més positiu, perquè no tindrà tant d'impacte en les platges, en el consum d'aigua, en la generació de residus o en la demanda d'habitatges. Encara s'entén que el progrés és construir més habitatges abans que salvar uns aiguamolls? Que s'hagin salvat aquests paratges, tothom ho valora moltíssim, i tota la propaganda turística es fa utilitzant la natura com a reclam, però a la vegada no es valora que incrementar les àrees lliures de construcció i reduir la quantitat d'explotació que es fa de la costa ens podria portar a un major benestar de tots. L'oferta de segones residències que ja existeixen i que es venen és alta. Per què no es fa ús d'aquest parc d'habitatges ja construïts? Segons l'Idescat, hi ha a l'entorn d'uns 20.000 habitatges tancats a la Costa Brava. No em refereixo a segones residències que es fan servir de tant en tant, sinó a habitatges vacants que ningú utilitza, abandonats o en desús. Entre les segones residències que estan al mercat a la venda i els habitatges en desús hi ha una oferta ja construïda enorme. Per tant, per nosaltres no es justifica que es construeixi cap més habitatge a la Costa Brava. Tot el contrari. En un context d'emergència climàtica, hem de començar a reduir la nostra petjada

de carboni. I construir de zero requereix molts més combustibles fòssils que no reformar. I reformar, a més, té un impacte molt més ric en els pobles, perquè es rehabiliten centres urbans que acostumen a tenir zones molt decadents o habitatges i comerços tancats. Hi ha un excés d'oferta i una manca de mecanismes de dinamització de la demanda. I com que basem el nostre desenvolupament en el totxo, repetim el mateix model. Un model, a més, cada cop més vertical, destinat a un públic de més poder adquisitiu. El capital que hi ha al darrere d'aquest model encara té més vocació especulativa. No té l'objectiu de fomentar la segona residència per a la classe mitjana. Quins casos els preocupen més? Un dels més paradigmàtics és la marina de Port d'Aro, a Platja d'Aro, un lloc on s'ha preservat un tram lliure a primera línia, entre la desembocadura del Ridaura i la marina ja existent. S'hi projecta duplicar pràcticament la marina i construir 340 apartaments i un hotel. Això és extemporani, del passat. Es fa, a més, en un lloc molt exposat a riscos naturals coneguts, com les inundacions. El que hem de fer és veure quins beneficis ens aporta aquest espai per a l'amortiment de vingudes i temporals, amb l'objectiu que les zones construïdes a l'altra banda del Ridaura rebin menys impactes de fenòmens com el Glòria, que cada cop seran més freqüents i de més magnitud. Bona part de la protecció del litoral encara ha de venir de la lluita civil? A les comarques gironines no s'explica el paisatge que tenim sense la societat civil. Sense aquesta lluita molts espais que ara són icones naturals i paisatgístics no existiren: els Aiguamolls de l'Empordà, els volcans de la Garrotxa, Castell, s'Alguer, cap Ras... Parlem d'uns cinquanta paratges gironins conservats gràcies a la mobilització social. Hi ha d'haver una reacció i una resistència per tal que s'acabi instal·lant en l'opinió pública que en aquests llocs hi ha uns valors naturals, paisatgístics i culturals a preservar. En teoria del paisatge hi ha el concepte de pèrdua traumàtica del sentit del lloc. En els últims seixanta anys el creixement imparable de l'antropització del territori ha estat tan enorme que s'ha fracturat aquest sentit del lloc. Cada cop tens menys elements que et permeten reconèixer el territori com a propi. Els moviments socials intenten impedir que es produeixin aquestes fractures tan dramàtiques, de manera que la nostra connexió amb el territori es pugui mantenir. Per sort, les primeres mobilitzacions germinals dels anys setanta han tingut continuïtat i han inculcat socialment la idea que el paisatge és un element consubstancial al benestar i que és un dret defensar-lo. Aquests moviments han fet que es mantingués aquest esperit de vincle amb el territori, però és una llàstima que no hagi tingut un ressò més directe en les polítiques de les nostres institucions. No puc dir que no hi hagin donat resposta: s'han fet parcs naturals, el pla director de l'empordà, els plans directores urbanístics del sistema costaner... Però el PDU ja assenyala en el primer paràgraf que tenim plans urbanístics antiquats que proposen creixements en llocs que no pertocuen, que hi ha una emergència social sobre aquesta qüestió en un territori molt sensible paisatgísticament com és la Costa Brava i que, per tant, cal actuar ràpid. El problema és que el model subjacent encara és el mateix. Per dues raons. Una, perquè tot i que el PDU fa aquesta funció de revisió de sòls no sostenibles, els planejaments urbanístics municipals són obsolets i conserven l'antic model de desenvolupament. L'altra raó és que els més recents, tot i que han evolucionat, mantenen perspectives de creixement desaforades, com és el cas de la marina de Port d'Aro. Quan es va revisar el planejament urbanístic de Platja d'Aro, el 2010, era el moment de dir que això ja no tocava. Tenim conselleries, pressupostos, assessors... Per què costa tant fer aquest canvi de mirada que vostè proposa? El primer punt de l'agenda política del país hauria de ser com afrontem la crisi climàtica. Sabem que hi ha una conselleria d'Acció Climàtica, però no veiem que hi hagi ganes de revisar el model de desenvolupament i de territori que tenim. Ens proposen fer Jocs Olímpics d'hivern i ampliacions de l'aeroport, però el que els hauria de preocupar és què faran amb la primera línia de costa, que està exposada a inundacions per l'augment del nivell del mar. I s'haurien de preocupar de la manera com adaptaran les zones properes a les masses forestals perquè quan arribi un gran incendi forestal els danys i l'impacte ecològic siguin mínims. Per què no es comença a preveure tot això abans? La Generalitat en té competències exclusives. Hauria de legislar en aquest sentit i revisar si convé un decreixement urbanístic desclassificant sectors. Això s'hauria de començar a treballar, però de moment no sembla que estigui a la llista de prioritats. Passa més aviat el contrari, com veiem amb el projecte d'allargament de la C-32. Doncs no. Allargar aquesta autopista i donar més peu a un major flux de gent cap a una zona de la Costa Brava tan densificada i massificada com Lloret de Mar, on encara es poden fer 1.000 habitatges en les zones forestals contigües, no s'hauria de facilitar. Cal buscar altres vies per millorar la mobilitat però que no comptin amb el cotxe particular com a principal mitjà. Aquest canvi de mirada interpel·la totes les institucions, també les

municipals? Els ajuntaments hi tenen molt a fer, i han de legislar per establir legalment uns calendaris de revisió dels plans urbanístics per adaptar-los al canvi climàtic, la transició energètica i el decreixement urbanístic. Això sí que seria integrar l'agenda de la crisi climàtica en el planejament territorial i urbanístic. Els ajuntaments ho haurien d'estar fent d'ofici. És a les seves mans desclassificar retalls de boscos o pinedes que ara són urbanitzables. No té cost econòmic i no has de modificar tot el planejament. Ho poden fer en un temps relativament curt. Un POUM no és només un instrument urbanístic pensat per construir, per transformar un espai natural a ús antròpic. També pot servir per al contrari, com ens han demostrat molt bé a l'Estartit en el cas de la Pletera. L'Ajuntament de Torroella no hi va voler construir i hi va regenerar la natura. Quins casos, amés del de la marina de Port d'Aro, preocupen més SOS Costa Brava? Els trenta casos que tenim en curs ens preocupen, i una dels missions de la creació de la federació SOS Costa Brava és visibilitzar aquestes lluites locals i que la ciutadania ens doni suport en les accions que fem. Però d'aquests trenta n'hi ha cinc que en aquests moments són els meus greus. El de la marina de Port d'Aro, que és una zona de tretze hectàrees no construïda i que si es naturalitza com una pineda amb tots els seus valors ecològics pot esdevenir una peça de primer ordre en un entorn tan construït com Platja d'Aro. A Begur, hi ha els Jardins de Sa Riera, un enorme bloc de formigó que té un impacte irreparable. Tenim prou raons legals i judicials per demanar que el demoleixin parcialment o total. A Begur també hi ha la Pedrera de s'Antiga, on en aquests moments ja hi ha cinc xalets aixecats, tot i que n'hi podrien anar dinous més. És una peça al mig de la muntanya que es veu des de desenes de quilòmetres de distància, i que darrere seu té irregularitats molt estranyes. Com pot ser que una antiga activitat extractiva en sòl no urbanitzable en comptes d'haver estat restaurada s'hagi reclassificat a urbanitzable? Tenim raons per pensar que, tant pel procediment que ha permès tirar endavant aquesta urbanització com pels impactes que té, que són múltiples i evidents, hi ha raons perquè es freni i es tiri enrere. També hi ha la urbanització Montcal de Begur, que afecta un espai PEIN i, per tant, no s'hi pot construir. I el jutge ens dona la raó. I a Palamós hi tenim la urbanització de Bella Fosca, un petit retall de pineda a uns cinquanta metres de la platja. Però si ja no hi cap ningú més, a la Fosca. A l'estiu no hi ha lloc per aparcar, ni lloc a la platja. Està perdent qualitat per l'excés de massificació. Quin sentit té construir-hi? Com veu la proposta de fer de la Costa Brava reserva de la biosfera? És una iniciativa que va llançar la Diputació de Girona i que des de SOS Costa Brava hem vist amb força recel. Primer vam tenir una posició oberta cap a aquesta candidatura. Però nosaltres reclamàvem als ajuntaments que, a la vegada que signaven la moció de suport a la candidatura, també signessin mocions de suport al PDU o que impulsessin desclassificacions de zones urbanitzables. No va ser així. La candidatura de reserva de la biosfera es fa només de cara a l'aparador per poder donar a la Costa Brava una marca de qualitat ambiental per al turisme. Però això no es correspon amb la realitat, perquè la Costa Brava és un territori altament densificat i amb una massificació turística enorme, amb un creixement urbanístic que no s'atura, amb problemes de contaminació dels aqüífers i amb massificació nàutica. Ens alegrem que el comitè científic estatal de les reserves de la biosfera fes un informe desfavorable, perquè per a nosaltres era un engany intentar declarar reserva de la biosfera un territori com la Costa Brava. Ja tenim tres parcs naturals i pensem que cal donar-los el màxim suport. Però ens trobem que els mateixos ajuntaments que formen part dels òrgans gestors d'aquests parcs són reticents a determinades regulacions. És a dir, per una banda les institucions impulsen aquesta candidatura però, per l'altra, bloquegen la regulació d'aquests espais. Alguna cosa falla. Una de les coses més greus és que l'Ajuntament de Begur hagi presentat recurs contra el PDU. Posa en risc un instrument beneficiós només per defensar uns interessos urbanístics particulars que són molt qüestionables. Això és molt greu. Que sigui un ajuntament qui posi el PDU en risc fa un mal favor a una millora de les polítiques territorials. Begur és el cas més flagrant de contradicció entre llançar proclames de sostenibilitat i la pràctica política real. Què proposa, doncs? Les eines per protegir ja les tenim. La candidatura de reserva de la biosfera és una entelèquia. Sí que és una eina internacional per fomentar un desenvolupament harmònic de les àrees naturals de valor, però la Costa Brava és un territori petit que rep cinc milions de turistes a l'any. I, més enllà d'això, tot el que es faci depèn d'acords voluntaris. No té un marc legal propi. No ens cal. Ja tenim tres parcs naturals i molts espais PEIN. Els ajuntaments i la Generalitat tenen eines. Que actuïn amb el que tenen. Una cosa ben simple: per què aquests municipis no demanen a la Generalitat que destini la taxa turística a conservació i no a publicitat. No els interessa vendre aquest territori pels seus valors naturals? Doncs que hi posin recursos. Nosaltres defensem el

Conservatori del Litoral. A França existeix un organisme com aquest i té la finalitat d'adquirir terrenys amenaçats i d'interès natural en zones litorals perquè siguin preservats, com per exemple la pineda de Port d'Aro. Aquest lloc l'hauríem d'entendre com un espai natural i potenciar-hi la recuperació d'ecosistemes naturals: a la zona litoral, sistemes dunars, i a la zona interior, la pineda litoral. A més, pensant en la dinàmica d'aquell tram de costa i dels riscos que té, podria servir per laminar vingudes de temporals amb aiguamolls temporanis. Podria ser un espai natural, d'oci, d'observació de la biodiversitat, per fer esport... I, a la vegada, un equipament de seguretat de protecció civil en cas de vingudes, perquè el que absorbís aquest espai no ho estarien absorbint les àrees construïdes.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 26-11-2021, Pàgina 16

-El Punt Avui. Nacional 26-11-2021, Pàgina 16

Font del document:

<http://www.elpuntavui.cat/societat/article/11-mediambient/2063605-hem-de-canviar-la-mirada-i-preguntar-nos-si-menys-es-mes.html>